

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2013

SEAN-GHRÉIGIS — ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 huaire an chloig

DÉ CÉADAON, 19 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 12.30

A. Cuir Gréigis air seo:-

Bhí cónaí ar an bhfealsamh Anaxagoras san Aithin ar feadh roinnt mhaith blianta agus mhúin sé Peiricléas féin. Rinne naimhde Pheiricléas Anaxagoras a ionchúiseamh, áfach, mar mhaithe le dochar a dhéanamh do Pheiricléas. Dúirt siad go raibh sé neamhdhiaga mar chreid sé nár dhia a bhí sa ghrian ach cloch dhearglasta níos mó ná an Pheilipinéis. Ansin theith Anaxagoras go Lampsacas.

Thug saoránaigh Lampsacas grá mór dó. Nuair a d'fhiafraigh siad de cén onóir ba mhaith leis a fháil, d'fhreagair Anaxagoras, “Lig do na páistí riamh agus i gcónaí bheith ag spraoi sa mhí ina bhfaighim bás”.

Anaxagoras: ὁ Ἀναξαγόρας (-ου). Peiricléas: ὁ Περικλῆς (-κλέους). Ionchúisim: διώκω.
 Táim neamhdhiaga: ἀσεβέω. dearglasta: ἔμπυρος. An Pheilipinéis: ἡ Πελοπόννησος (-ου).
 Lampsacas: ἡ Λάμψακος (-ου). Bím ag spraoi: παίζω. mí: ὁ μήν (μηνός).

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna go léir ina dhiaidh:-

(Tá sé ina chogadh idir na Peirsigh agus na hAisiriagh. Nuair a thagann scéala faoina bhfuil ar siúl ag Rí na hAisiria, gníomhaíonn Cíoras, Rí na Peirse, go cuí.)

ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ άλισκόμενοι ταῦτ' ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἴχοιτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ τάλαντα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ἄγων καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν.

ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ἔλεγεν ὡς ὑπεκτίθειτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος, γινώσκων ὅτι οἴχοιτο συστήσων εἴ τι δύναιτο ἀντίπαλον εαυτῷ, ἀντιπαρεσκευάζετο ἐρρωμένως, ὡς μάχης ἔτι δεῖσον· ὥστ' ἐξεπίμπλη μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἵππικόν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δὲ τινὰς καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους· ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδέν, οὔτε εἴ τις ὄπλον διδοίη καλὸν οὔτ' εἴ τις ἵππον.

κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἄρματα ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἀρμάτων καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν ἐδύνατο. ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κρᾶτιστον εἰκὸς ἦν τῆς δυναμέως, ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶναι.

αὐτόμολος: tréigtheoir. ἄλισκομαι: Déantar príosúnach díom. παντοδαπός: de gach saghas.
 ὑπεκτίθεμαι: Tugaim chuig áit shábháilte. συνίστημι: Cuirim le chéile, eagraím.
 ἀντίπαλος (+ Tuiseal Tabharthach): freasúrach. ἐρρωμένως: go cumhachtach.
 ἐκπίμπλημι: Líonaim, comhlánaím. αἰχμαλώτος: gafa, tógtha. ἀπωθέομαι: diúltaím
 εἰκός: is dócha. ἀκροβολιστής: scirmiseoir.

- (a) Conas a fuarthas amach go raibh Rí na hAisiria imithe go dtí an Lidia? (5)
- (b) Cad a thug Rí na hAisiria leis? (7)
- (c) Conas a mhínigh na sluaite saighdiúirí Peirseacha imeacht Rí na hAisiria? (6)
- (d) Cad a tuigeadh do Cíoras a bhí mar mhiniú air go fírinneach? (6)
- (e) Cá bhfuair Cíoras na capaill lena mharcshlua a chomhlánú? (7)
- (f) Déan cur síos ar pholasáí Chíoras i leith cibé rud a tairgeadh dó. (6)
- (g) Conas a bhí Cíoras ag cur buíon carbad le chéile? (6)
- (h) Cén fáth ar shocraigh Cíoras na carbaid a chur i measc na scirmiseoirí? (7)

A.

- (i) *(Téann an Gréagach Syloson in éineacht leis an rí Spartach Cambyses ar fheachtas san Éigipt. In Memphis bíonn sé flaithiúil le duine lena mbaineann tábhacht níos déanaí.)*

Καμβύσεω στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε πολλοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν κατ' ἐμπορίην στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινὲς καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θηταί: τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν. χλανίδα δὲ περιβαλόμενος πυρρῆν, ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἔων Καμβύσεω καὶ λόγου οὐδενός πω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ῶνέετο.

ὁ δὲ Συλοσῶν, ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, λέγει· “ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος, δίδωμι δὲ ἄλλως.” αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα.

τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος, Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε. τοῦτο δὲ πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν· ἀναβάς δὲ ἐς τὰ Σούσα ἴζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίων καὶ ἔφη Δαρεῖου εὐεργέτης εἶναι.

HÉARADATAS (90)

Καμβύσεω – Tuiseal Ginideach Καμβύσης. ἐμπορίη: gnó, trádáil. θηητής: fámaire.
 χλανίς: clóca. πυρρός: dearg. ἀγοράζω: Táim in áit an mhargaidh. λόγος: tábhacht.
 ῶνέομαι : Tairgim (rud) a cheannach. πωλέω: Díolaim. χρήμα: airgead.
 ἄλλως: saor in aisce. αἰνέω: Molaim. εἶμα: ball éadaigh. εὐεργέτης: bronntóir.

NÓ

- (ii) *(Tugann Simonides cuairt ar an tíoránach Hiero. Pléann siad cé acu ceann is fearr, saol an tíoránaigh nó saol an duine phríobháidigh.)*

Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς ἀφίκετό ποτε πρὸς Ἴέρωνα τὸν τύραννον. σχολῆς δὲ γενομένης ἀμφοῖν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· “ἄρ' ἂν μοι ἐθελήσῃς, ὦ Ἴέρων, διηγῆσασθαι ἃ εἰκός σε εἰδέναι βέλτιον ἐμοῦ;”

“καὶ ποῖα ταῦτ' ἐστίν,” ἔφη ὁ Ἴέρων, “ὅποια δὴ ἐγὼ ἂν εἰδείην βέλτιον σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός;”

“οἶδά σε,” ἔφη, “καὶ ιδιώτην γεγεννημένον καὶ νῦν τύραννον ὄντα· εἰκός οὖν ἀμφοτέρων πεπειραμένον σε εἰδέναι μᾶλλον ἐμοῦ, πῆ διαφέρει ὁ τυραννικός τε καὶ ὁ ιδιωτικός βίος.”

καὶ ὁ Ἴέρων εἶπεν· “ὦ Σιμωνίδη, μείω πολὺ εὐφραίνονται οἱ τύρανοι τῶν μετρίως διαγόντων ιδιωτῶν, πολὺ δὲ πλείω καὶ μείζω λυποῦνται.”

“ἄπιστα λέγεις,” ἔφη ὁ Σιμωνίδης. “εἰ γὰρ οὕτω ταῦτ' εἶχε, πῶς ἂν πολλοὶ ἐπεθύμουν τυραννεῖν;”

XEINEAFÓN (90)

σχολή: fóillíocht. διηγέομαι: Tugaim míniú. εἰκός: is dócha. ιδιώτης: duine príobháideach.
 πειράομαι (+ Tuiseal Ginideach): Tá taithí agam ar. διαφέρω: Táim difríúil. μείω: níos lú.
 εὐφραίνομαι: Bainim taitneamh as. διαγῶ: Mairim. λυπέομαι: Táim i mbroid.

B.

- (i) (*Cuireann Pentheus i leith Teiresias fáidh gur thug sé dia nua isteach ar mhaithe lena chúiseanna leithleacha féin. Leagann Teiresias amach ina fhreagra an difríocht idir cainteoirí maithe agus cainteoirí lochtacha.*)

ΠΕΝΘΕΥΣ

σὺ ταῦτ' ἔπεισας, Τειρεσία· τόνδ' αὖ θέλεις
τὸν δαίμον' ἀνθρώποισιν εἰσφέρων νέον
σκοπεῖν πτερωτοὺς κάμπύρων μισθοὺς φέρειν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ὅταν λάβῃ τις τῶν λόγων ἀνὴρ σοφὸς
καλὰς ἀφορμάς, οὐ μέγ' ἔργον εὖ λέγειν·
σὺ δ' εὐτροχον μὲν γλῶσσαν ὡς φρονῶν ἔχεις,
ἐν τοῖς λόγοισι δ' οὐκ ἔνεισί σοι φρένες.
θρασὺς δέ, δυνατὸς καὶ λέγειν οἶός τ' ἀνὴρ,
κακὸς πολίτης γίγνεται νοῦν οὐκ ἔχων.
οὗτος δ' ὁ δαίμων ὁ νέος ὃν σὺ διαγελάς, Πμ
οὐκ ἂν δυνάμην μέγεθος ἐξείπειν ὅσος
καθ' Ἑλλάδ' ἔσται.

EOIRIPIDÉAS (90)

πτερωτός: éan.

μισθός: íocaíocht.

φρονέω: Smaoiním go ciallmhar.

διαγελάω: Déanaim magadh.

κάμπύρων = καὶ ἐμπύρων - τὰ ἔμπυρα: tuartha.

ἀφορμή: téama, ábhar.

θρασύς: muíneach.

εὐτροχος: deaslabhartha

οἶός τε: ábalta, in ann.

NÓ

- (ii) (*Gortaíonn Diomedes, mac le Tydeus, Aeinéas, mac Anchises, le cloch ollmhór. Déanann máthair Aeinéas idirghabháil chun é a chosaint.*)

ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδεΐδης, μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ' ἀνδρε φέροιν,
οἶοι νῦν βροτοί εἰς· ὁ δὲ μιν ρέα πάλλε καὶ οἶος.
τῷ βάλεν Αἰνείας κατ' ἰσχίον· αὐτὰρ ὃ γ' ἦρως
ἔστη γνύξ ἐριπῶν καὶ ἐρείσατο χειρὶ παχείῃ
γαίης· ἀμφὶ δὲ ὅσσε κελαινῇ νύξ ἐκάλυψε.
καὶ νῦ κεν ἐνθ' ἀπόλοιτο ἀναξ ἀνδρῶν Αἰνείας,
εἰ μὴ ἄρ' ὄξυ νόησε Διὸς θυγάτηρ Ἀφροδίτη,
μήτηρ, ἥ μιν ὑπ' Ἀγχίση τέκε βουκολέοντι·
ἀμφὶ δ' ἐὼν φίλον υἱὸν ἐχεύατο πήχεε λευκῶ,
πρόσθε δὲ οἱ πέπλοιο φαινοῦ πτύγμα ἐκάλυψεν.

HÓIMÉAR (90)

χερμάδιον: cloch.

γνύξ: ar a ghluíne.

παχύς: láidir.

πήχυς: lámh.

ρέα: go héasca.

ἐριπῶν: ag titim.

κελαινός: dubh.

λευκός: bán.

πάλλω: Beartaím.

ἐρείδομαι (+ Tuiseal Ginideach): Luím ar.

βουκολέω: Tugaim aire don eallach.

φαινός: lonrach.

οἶος: ina aonar. ἰσχίον: cromán.

χέομαι: Caithim.

πτύγμα: filleadh

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[80]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(50)

δώρατα μὲν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτῶν τηνικαῦτα ἤδη ἐτύγγανε κατεργότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα, ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Δαρεῖω. ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου μὲν τοῦ βασιλέως ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεος παῖς· ὅς καὶ ἐκδιδούς τὴν θυγατέρα Δαρεῖω τὸν οἶκον πάντα τὸν ἐωυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνου οἱ εἰούσης ταύτης τέκνου.

A WORLD OF HEROES

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh:- (30)

- (a) Cén fáth, dar le Héaradatas, ar chuir Leonidas formhór a chomhghuaillithe uaidh, ach ar roghnaigh sé féin fanacht i dTearmápalae?
- (b) Cé hé Demaratos? Déan cur síos achomair ar an eolas a thugann sé do Xeirxéas.
- (c) Luaigh ar a laghad bua **amháin** agus locht **amháin** a bhain le Héaradatas mar staraí. Déan meastóireacht ghairid air, bunaithe ar an staidéar a rinne tú ar a shaothar.
- (d) Cén fáth a bhfuil roinnt focal ag Héaradatas atá difriúil i bhfoirm ón tslí ina gcloisfeá iad san Aithin ársa? Tacaigh le do fhreagra le **dhá** shampla as an sliocht thuas.
- (e) Mínigh cén fáth a mbaintear úsáid as an gcuid den bhriathar κατεργότα agus mínigh freisin tuiseal τέκνου a bhfuil líne faoi sa sliocht thuas.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(50)

πέμψασ' ἐμῶν τιν' οἰκετῶν ἴασονα
ἐς ὅψιν ἔλθειν τὴν ἐμὴν αἰτήσομαι·
μολόντι δ' αὐτῷ μαλθακοὺς λέξω λόγους,
ὡς καὶ δοκεῖν μοι ταῦτα, καὶ καλῶς ἔχειν
γάμους τυράννων οὓς προδοὺς ἡμᾶς ἔχει,
καὶ ζύμφορ' εἶναι καὶ καλῶς ἐγνωσμένα.
παῖδας δὲ μείναι τοὺς ἐμοὺς αἰτήσομαι,
οὐχ ὡς λιποῦσ' ἂν πολεμίας ἐπὶ χθονὸς
ἐχθροῖσι παῖδας τοὺς ἐμοὺς καθυβρίσαι,
ἀλλ' ὡς δόλοισι παῖδα βασιλέως κτάνω.
πέμψω γὰρ αὐτοὺς δῶρ' ἔχοντας ἐν χεροῖν,
λεπτόν τε πέπλον καὶ πλόκον χρυσήλατον·
κᾶνπερ λαβοῦσα κόσμον ἀμφιθῆ χροί,
κακῶς ὀλείται, πᾶς θ' ὅς ἂν θίγη κόρης·
τοιοῖσδε χρίσω φαρμάκοις δωρήματα.

THE INTELLECTUAL REVOLUTION

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh:- (30)

- (a) Cén fáth a mbeartaíonn Méidé go ndéanfaidh sí an rud a bhfuil cur síos air sa sliocht thuas? Cad eile atá á phleanáil aici agus cén fáth?
- (b) Déan meastóireacht ar an difríocht idir Méidé agus bean Ghréagach steiréitipiciúil ó aimsir Eoiripidéas.
- (c) Cérbh iad na Sofaistí? Cá háit sa dráma seo a bhféadfaí a dtionchar a fheiceáil?
- (d) Scríobh nóta ar ról an Chóir sa dráma seo.
- (e) Déan **an chéad líne** sa sliocht thuas a scanadh. Marcáil na cainníochtaí agus ainmnigh an méadar.

4. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** a roghnú as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag gabháil le gach ceist díobh.) [90]

A.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar ghníomhréim Alcaibiaidéas, agus déan meastóireacht ar cé acu dearfach nó diúltach a bheag nó a mhór a bhí a thionchar ar an Aithin.
- (ii) Roghnaigh **dhá cheann ar bith** de na cathanna seo a leanas. Ainmnigh cé a throid iontu, déan cur síos achomair ar a gcúrsa agus mínigh a dtábhacht:-
Amfapoil; Aegospotami; Chaeronea; Abhainn Hiodaispéas.
- (iii) Rianaigh na príomhimeachtaí a tharla le linn ardcheannas mhuintir na Téibhe sa Ghréig ó 371 go 362 R.Ch. Cén fáth ar theip ar mhuintir na Téibhe a bhforlámhas a choimeád, dar leat?
- (iv) Cé acu córas rialaithe ab fhearr leat cónaí faoi, córas na nAithneach nó córas na Spartach? Déan cur síos achomair air agus déan do rogha a chosaint.

B.

- (i) Déan cur síos ar an saghas filíochta ata i bhfilíocht Hóiméar agus mínigh cén fáth a bhfuil meas chomh mór uirthi fós inniu. Tacaigh le do fhreagra le tagairtí d'eipic **amháin ar a laghad** de chuid Hóiméar.
- (ii) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Thúicídídéas. Déan meastóireacht ar a thábhacht mar scríbhneoir staire.
- (iii) Roghnaigh foirgneamh ársa Gréagach ar bith a bhaineann leis an ord Dórach **nó** leis an ord Iónach san ailtireacht. Déan cur síos ar na gnéithe sin den fhoirgneamh a bhaineann go tipiciúil leis an ord ailtireachta ar leis é.
- (iv) Tar éis duit breathnú ar na Fótagraif **A, B** agus **C** thíos, freagair **dhá cheann ar bith** de na ceisteanna seo a leanas :-
 - (a) An vása dubhfhíorach nó vása rua-fhíorach é an vása i bhfótagraf **A**? Déan trácht gairid ar conas mar atá an radharc léirithe ag an ealaíontóir.
 - (b) Cén tréimhse lena mbaineann an dealbh i bhFótagraf **B**? Luaigh na gnéithe sainiúla a chabhraíonn leat é sin a bheith ar eolas agat.
 - (c) Cén cineál foirgnimh a thaispeántar i bhfótagraf **C**? Luaigh a phríomhghnéithe.

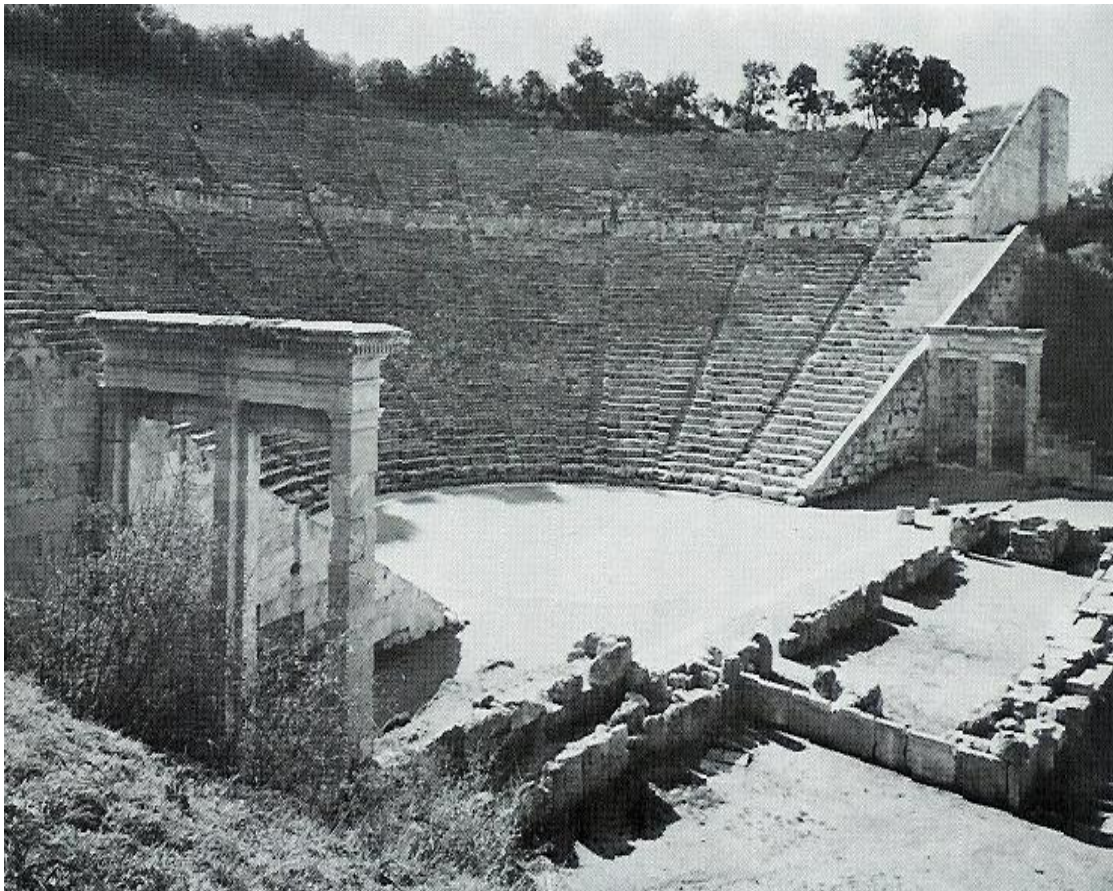
A

B

C

Baineadh Fótagraf A agus B as Woodford: *An Introduction to Greek Art*, Duckworth.
Baineadh Fótagraf C as Lawrence: *Greek Architecture*, Yale University Press.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán